

SISTEMUL DE FORTIFICAȚII ENEOLITICE DE LA TURDAȘ-LUNCĂ, JUDEȚUL HUNEDOARA, ROMÂNIA

Sabin Adrian Luca, Cosmin Ioan Suci

Rezumat. Cercetările preventive efectuate în perioada mai-noiembrie 2011 pe autostrada Orăștie-Sibiu în situl neolitic și eneolitic de la Turdaș, punctul Luncă, județul Hunedoara, au dus la descoperirea unui sistem foarte important de fortificații eneolitice.

CONTRIBUȚII ARHEOLOGICE LA ISTORIA SANCTUARULUI PRINCIPAL AL CATEDRALEI ROMANO-CATOLICE „SFÂNTUL MIHAIL” DIN ALBA IULIA

Daniela Marcu Istrate

Rezumat. Articolul sintetizează istoria sanctuarului principal al catedralei din Alba Iulia, urmărind evoluția acestuia din secolul XII și până la reconstrucția barocă din secolul al XVIII-lea, pe baza informațiilor acumulate pe parcursul a peste 10 ani de arheologie preventivă. Cercetările arheologice au fost ocazionale, determinate de restaurarea clădirilor sau amenajarea terenului, deseori au fost efectuate în paralel cu lucrările de construcție sau au fost limitate la simple supravegheri. Cu toate aceste restricții, cercetarea preventivă a sanctuarului catedralei a adus rezultate extrem de valoroase pentru reconstituirea istoriei unuia dintre cele mai importante monumente istorice din România.

După un scurt istoric al cercetărilor arheologice, articolul se oprește în detaliu asupra contribuțiilor recente: evidențierea structurilor romanice și descoperirea ruinelor absidei semicirculare a catedralei (sec. XI-XII); identificarea și cercetarea ruinelor gotice (sanctuar, absida altarului) (sec. XIII); descoperirea ruinelor unei sacristii pe latura sudică a sanctuarului, adăugată la puțină vreme după construirea acestuia, înainte de ultima treime a secolului al XIII-lea; confirmarea intervențiilor din secolul al XVIII-lea, de demontare și reconstruire a sanctuarului; datarea sacristiei baroce (posterior reconstruirii sanctuarului) și a încăperii funerare subterane (anterior reconstruirii sanctuarului). În condițiile în care materialul arheologic a fost extrem de sărac, discuția arheologică se bazează pe analiza contextului și pe studierea comparativă a ruinelor și a nivelelor de călcare/construcție.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA BERZOVIA

Dacian Rancu

Rezumat. În anii 2012-2013 în castrul legiunii III Flavia Felix au fost efectuate săpături arheologice de salvare cu ocazia proiectului „Lucrări de canalizare menajeră și apă pluvială în intravilanul comunei Berzovia”. Aceste cercetări au confirmat faptul că în interiorul castrului au existat două niveluri antice, unul aparținând fazei de lemn a acestuia, iar al doilea fazei de piatră. Tot cu ocazia acestor săpături a fost surprins și sistemul de apărare al castrului, în partea NE a acestuia. Materialul arheologic rezultat în urma investigațiilor constă din fragmente ceramice, în număr mare, fragmente de sticlă, țiglă și cărămidă (o cărămidă fragmentară cu cartuș), piese din fier și bronz, trei monede, resturi osteologice și câteva fragmente de terra sigillata. Săpăturile arheologice de salvare din cadrul proiectului „Lucrări de canalizare menajeră și apă pluvială în intravilanul comunei Berzovia” au început la

sfârșitul lunii iulie 2012 și au continuat până în luna ianuarie 2013, cercetări îngreunate de lucrările constructorului deoarece acesta nu avea dinainte stabilit traseul conductelor. În atare situație, investigația noastră s-a efectuat în condiții dificile determinate de adâncimea utilizată de constructor pe durata lucrărilor. Cercetările noastre s-au efectuat sub forma unor secțiuni care nu întotdeauna au putut ajunge la solul viu. Unele au fost trasate în interiorul castrului.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN CASTRUL MARE DE LA TIBISCUM

Doina Benea, Simona Regep

Rezumat. Ridicarea castrului roman târziu de la *Tibiscum* a făcut parte din măsurile inițiate de către Antoninus Pius după atacurile dezlănțuite ale dacilor liberi și ale altor seminții la granițele europene ale Imperiului Roman. În bună măsură construirea noii fortificații a fost impusă de aducerea la *Tibiscum* și a unei unități de mauri organizată sub numele de *numerus Maurorum Tibiscensium*.

DATE PRELIMINARE DESPRE SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE EFECTUATE PE TRASEUL AUTOSTRĂZII *TRANSILVANIA*, TRONSON 3C, JUDEȚ SĂLAJ

Ioan Bejinariu, Dan Băcuet-Crișan, Dan Culic,
Horea Pop, Sanda Băcuet-Crișan

Rezumat. În perioada 2006-2012 au fost efectuate cercetări arheologice preventive și lucrări de diagnostic arheologic pe un sector de circa 7 km din tronsonul 3C al Autostrăzii *Transilvania*, din partea sud-vestică a județului Sălaj. Pe acest sector au fost identificate și cercetate șase situri arheologice ce datează din paleolitic, neolitic, perioada târzie a epocii bronzului, finalul primei epoci a fierului, respectiv Evul Mediu timpuriu. În aceeași zonă, pe valea Barcăului a mai fost cercetată o așezare din Evul Mediu timpuriu în contextul lucrărilor pentru amenajarea unei stații de betoane de către constructorul autostrăzii. Cercetările efectuate au permis obținerea unor date extrem de utile pentru cunoașterea unor aspecte particulare ale evoluției civilizației umane din zona Tisei Superioare pe parcursul unor etape ale preistoriei și începutului evului mediu.

ELITE ȘI CENTRE DE PUTERE DIN TRANSILVANIA ÎN A DOUA JUMĂTATE A SEC. IX - PRIMA JUMĂTATE A SEC. X. ANALIZA VESTIGIILOR ARHEOLOGICE DESCOPERITE PE TERITORIUL ORAȘULUI ALBA IULIA

Dan Băcuet-Crișan

Rezumat. Problematika elitelor și a centrelor de putere din Transilvania în a doua jumătate a sec. IX – prima jumătate a sec. X a mai fost abordată de noi în anul 2012, ocazie cu care am propus o serie de criterii care să stea la baza metodologiei de lucru. Formarea elitelor (a celor medievale timpurii în special) este o problemă care nu trebuie studiată numai din punct de vedere istoric, ci și din punct de vedere sociologic, această știință având metode specifice de analiză și interpretare prin care poate oferi o serie de explicații și răspunsuri la

chestiuni pe care nu avem cum să le surprindem arheologic. Structură și stratificare socială, elită/elite și centre de putere sunt teme de cercetare care din păcate au fost și rămân încă în afara sferei de interes a majorității specialiștilor români care se ocupă de perioada medievală timpurie. Rezultatele cercetărilor arheologice derulate până acum pe teritoriul actual al orașului Alba Iulia fac din acest spațiu cel mai complex obiectiv medieval timpuriu din Transilvania: densă locuire istorică, număr mare de situri arheologice, mare diversitate și varietate de artefacte, stratigrafie complexă, contexte arheologice extrem de interesante.

INVESTIGAȚII ARHEOLOGICE LA BISERICA REFORMATĂ DIN IERMATA NEAGRĂ (JUD. ARAD)

Florin Mărginean, George P. Hurezean, Victor Sava

Rezumat. Articolul de față reprezintă un scurt raport asupra investigațiilor arheologice realizate cu ocazia studiului geotehnic făcut la biserica reformată din Iermata Neagră. Cu această prilej s-a urmărit surprinderea planimetriei și fazelor medievale ale bisericii și a impactului avut de refacerile moderne asupra acesteia. De asemenea, este deja cunoscut faptul că în nava bisericii, pe latura sudică, s-au păstrat părți de frescă datate în a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Toate acestea au fost indicii clare ale existenței unor resturi din structura medievală a bisericii, mai puțin cunoscute datorită transformărilor suferite de-a lungul timpului, pe care am reușit să le surprindem parțial prin sondajele arheologice efectuate.

OPERAȚIUNI DE DIAGNOSTIC ARHEOLOGIC ÎN SPAȚIUL MONTAN AL BANATULUI

Dumitru Țeicu

Rezumat. Proiecte de amenajare a unor parcuri eoliene în spațiul montan al Banatului au oferit oportunități de cercetare arheologică preventivă. Sunt prezentate rezultatele cercetărilor de teren de la Răcășdia, Nicolinț, Cornea și Coronini. Operațiunile de diagnostic arheologic de la Răcășdia, în limitele proiectului, au identificat doar urme sporadice de locuire din prima epocă a fierului pe Dealul Poliței. Descoperiri anterioare de la începutul secolului trecut au semnalat la Răcășdia o inscripție romană, cărămizi cu inscripții și un mare tezaur de circa 3000 monede din secolul al IV-lea. Cercetările de teren de la Nicolinț s-au derulat în cadrul unui proiect ce viza o suprafață de circa 225 ha în extravilanul satelor Ciuchici, Nicolinț, Macoviște și Petrilova. Investigația intruzivă din lunca Vicinicului a identificat urme de locuire din prima epocă a fierului, din secolul al IV-lea d. Hr. și din sec. XII-XIII. Șantierul arheologic de la Cornea s-a derulat în zona Munților Cernei, pe pășunea alpină (1160 m) de la Cerni Vâr. Informațiile obținute prin cercetarea intruzivă au oferit date utile cu privire la stratigrafia așezării și îndeosebi cu privire la ocupațiile purtătorilor culturii Coțofeni așezați pe pășunea alpină a masivului Cerni Vâr. Fragmentele de râșniță și zdrobitoare, găsite lângă masivul stâncos de la Piatra Elișovei, dovedesc că exploatarea și prelucrarea pietrei a fost ocupația care a determinat stabilirea locației lângă masivul stâncos menționat. Satul Coronini din Clisura Dunării este situat sub terminațiile estice ale Munților Locva. Cercetarea arheologică a identificat amplasamentul bisericii medievale a mănăstirii *Sfântul Arhanghel* pe extremitatea estică a Văii Văradului. Biserica a avut un plan simplu, arhaic, compus dintr-un altar rectangular și o navă cu dimensiunile de 6,90/5,90 m. Momentul construcției bisericii a

fost atribuit pe temeiul analogiilor planului la mijlocul secolului al XV-lea. Ea a fost distrusă violent în conflictele turco-austriece de la finele secolului al XVIII-lea. Săpătura arheologică confirmă informația dintr-un izvor otoman din anii 1574-1579, care atestă mănăstirea *Sfântul Arhanghel*.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN „TIMIȘOARA-PIAȚA 700”, OBIECTIVUL „CITY BUSINESS CENTER”, CLĂDIRE D

Alexandru Szentmiklosi, Mircea Mare, Andrei Bălărie

Rezumat. Sistemul de fortificație a fost format dintr-un zid de incintă cu nouă bastioane, prevăzut cu un șanț de apărare, acestuia adăugându-se două centuri de fortificații, fiecare cu câte un șanț de apărare. Ca urmare a construirii clădirii D din complexul comercial City Business Center s-au cercetat fundațiile zidurilor de cărămidă care au cămășuit segmentul fortificației cunoscut pe planurile militare ca fiind escarpa contragardei I și contraescarpa ce a marcat începerea glacis-ului. Atât zidul escarpei contragardei I cât și contraescarpa au fost construite pe o substructură de lemn formată din piloni masivi de stejar (cu diametrul cuprins între 0,16 și 0,26 m), deasupra cărora grupuri de câte două bârne longitudinale (lonjeroane), lungi de până la 7,90 m. Lonjeroanele, dispuse la aproximativ 1,20 m una față de alta, au fost fixate cu bârne transversale (antretoaze), late de 1,60-1,65 m. Deasupra substructurii de lemn a fost ridicat zidul de cărămidă care, în cazul contragardei I, a constituit cămășuirea embletonului de lut bătut și pământ din interiorul anvelopei fortificației bastionare a Timișoarei. Sistemul de construire a zidurilor de cărămidă a fost unul șablonizat. Contraforturile au avut substructură de lemn, dispunerea lonjeroanelor formând un trapez legat cu ajutorul unor antretoaze. Dispunerea în cruce a cărămizilor a permis legarea acestor contraforturi de zidurile de cămășuire. În spatele zidului contraescarpei a fost descoperită o fântână de lemn, care a aparținut locuirii postmedievale din afara cetății Timișoara, respectiv suburbiei extravilane Palanca Mare. Fântâna a fost de formă rectangulară, cu laturile de 1,15 m, structura de lemn păstrată având o adâncime de 1,10 m. Umplutura a fost formată din fragmente ceramice de sec. XVII-XVIII, cuie de fier fragmente dintr-o brățară de sticlă etc.

MONUMENTE FUNERARE OTOMANE DESCOPEITE ÎNTR-UN CIMITIR DIN TIMIȘOARA – PIAȚA SF. GHEORGHE

Adriana Gașpar

Rezumat. În timpul săpăturilor arheologice care au avut loc în Timișoara, Piața Sf. Gheorghe, s-au descoperit șapte obiecte funerare din piatră. Este vorba de două pietre de căpătâi, în formă de turban, așezate pe morminte cu stelă funerară, specifice pentru bărbați, precum și de două dale de piatră dreptunghiulare, terminate în unghi ascuțit, reprezentative pentru mormintele femeilor. Al cincilea pilastru este terminat în formă de fes, specific pentru mormintele de copii. Aceste piese sunt unite prin doi stâlpi cu secțiune pătrată. Piesele funerare sunt realizate din marmură, primele patru fiind așezate la capul decedatului, iar stâlpii este posibil să fi fost așezați la picioarele acestuia.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN CETATEA TIMIȘOAREI, STR. LUCIAN BLAGA, ANUL 2014. RAPORT PRELIMINAR

Alexandru Flutur, Ana Cristina Hamat, Daniela Tănase

Rezumat. Cu ocazia reabilitării spațiilor publice din centrul Timișoarei, a avut loc cercetarea unor obiective aflate în centrul orașului modern, situate atât în interiorul cetății medievale cât și în cetatea bastionară din secolul al XVIII-lea. Cercetările efectuate pe strada L. Blaga au dus la descoperirea unor structuri (preponderent de lemn) încadrate cronologic perioadei evului mediu - atât înaintea stăpânirii otomane, cât mai ales în timpul acesteia, precum și a unor structuri de cărămidă care aparțineau canalizării din interiorul fortificației bastionare habsburgice. Materialul descoperit în cadrul cercetării este bogat, fiind compus mai ales din fragmente ceramice, artefacte din metal (bronz, alamă, fier, plumb), sticlă sau porțelan. Alături de acestea, o parte însemnată a materialelor sunt de natură organică: piele (în principal tălpi de pantofi), păr uman și animal, oase de proveniență animală, diferiți sâmburi, coajă de ou sau chiar resturi de fructe și legume, care s-au păstrat foarte bine în solul mlăștinos al orașului.

CU PRIVIRE LA ARHEOLOGIA PREVENTIVĂ ÎN JUDEȚUL GIURGIU (1986-2013)

Cristian Schuster

Rezumat. Sunt aduse în fața cititorilor o parte dintre investigațiile arheologice preventive derulate în perioada 1986-2013 pe teritoriul județului Giurgiu. Săpături au fost efectuate în bazinul Argeșului, pe malurile râurilor Câlniștea, Neajlov, Parapanca, dar și pe terasa din stânga Dunării. O bună parte dintre rezultatele cercetărilor au fost valorificate științific prin expoziții, comunicări și publicare.

CIRCULAȚIA MONETARĂ ÎN SEC. IV P. CHR. LA TIBISCUM

Cosmin Bogdan Matei

Rezumat. Descoperirile monetare izolate oferă indicii importante referitoare la continuitatea de locuire pentru o anumită așezare; acestea indică gradul de dezvoltare a acelei așezări, intensitatea circulației monetare, indicând de asemenea nivelul de dezvoltare economică atins de așezarea analizată. Acest studiu reprezintă o analiză comparativă a trei așezări romane ale fostei provincii Dacia, astfel concluzia studiului fiind relevantă pentru determinarea circulației monetare din secolul IV p.Ch. a acestor așezări.

CONTRIBUȚII LA REPERTORIUL ARHEOLOGIC AL AȘEZĂRILOR VINČIENE DIN BANAT

Octavian-Cristian Rogoza, Bogdan Seculici

Rezumat. Lucrarea de față prezintă două noi așezări atribuite neoliticului dezvoltat descoperite în urma cercetărilor de teren desfășurate între anii 2010-2013 în Banatul de nord.

Materialele arheologice descoperite aparțin fazei A3 a culturii Vinča, hallstattului dar și sec. II-IV p. Chr.

DISTOCIA, POSIBIL DIAGNOSTIC ÎN DECESUL UNEI FEMEI DIN PERIOADA MEDIEVALĂ

Luminița Andreica

Rezumat. Acest studiu prezintă analiza antropologică a două schelete descoperite în urma săpăturilor arheologice de la Frumușeni (județul Arad), din anul 2007. Mai precis, este vorba despre scheletul unei femei din categoria de vârstă tânăr-adult, înhumat alături de scheletul unui nou-născut. Unul din motivele decesului celor doi indivizi poate să fi o distocie mecanică, reprezentată prin excesul de volum fetal.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DE LA CRICIOVA, PUNCTUL TRAMNIC, JUDEȚUL TIMIȘ (1979-1980)

Doina Benea

Rezumat. Criciova este localizată în bazinul râului Timiș, la nord de anticul oraș Tibiscum. Cercetările preventive s-au desfășurat pe un promontoriu al văii, la nord de Criciova. Au fost identificate vestigiile romane ale unei clădirii de piatră și mortar. Construcția a fost în cea mai mare parte distrusă de lucrări moderne. O șampilă romană descoperită sugerează existența unei construcții militare, probabil o statio, menită să securizeze drumul roman.